

7. септембар 2023. године

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

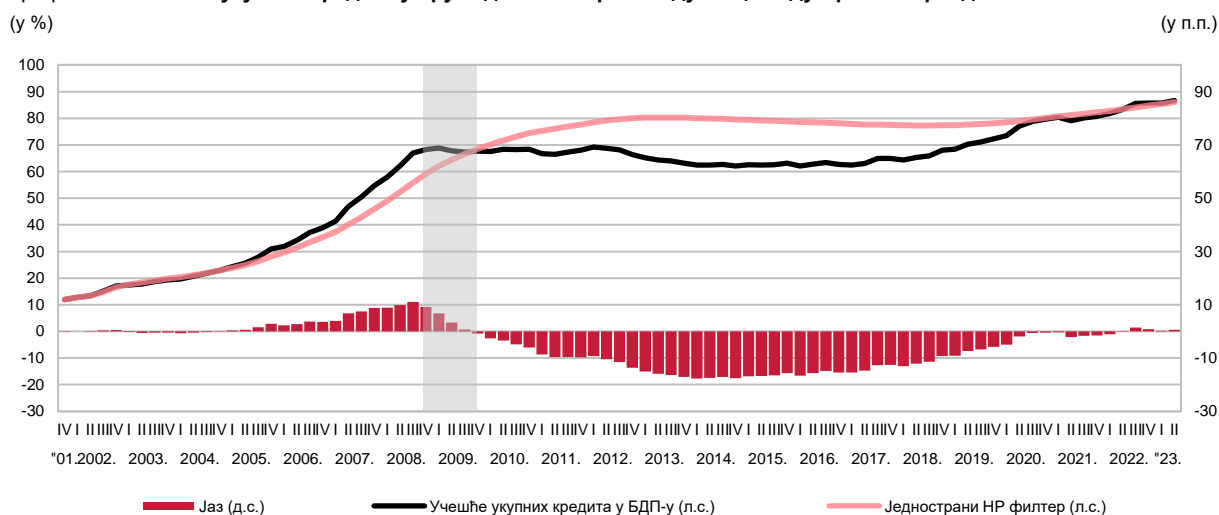
Извршни одбор Народне банке Србије на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022 и 48/2023, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 7. септембра 2023. године, одлучио је да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се оцењено одступање учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда налази испод доње границе од 2 процентна поена потребне за увођење *ССуВ*-а. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да даје подршку финансирању привреде и становништва у условима заоштрених глобалних финансијских услова.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује потребна висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графикону 1 приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу, дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности, који је присутан од 2014. године, допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Према подацима за јун 2023. године, јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу износи 0,6 процентних поена. На крају другог тромесечја 2023. повећана је вредност јаза у односу на крај 2014. за 18,2 процентна поена. На међугодишњем нивоу, вредност јаза повећана је за 0,7 процентних поена. Оцењена вредност јаза од 0,6 процентних поена налази се испод границе од 2 процентна поена, која представља референтну вредност која може упутити на прекомерну кредитну активност.

Графикон 1. Учешће укупних кредита у бруто домаћем производу и оцена дугорочног тренда

Извор: НБС.

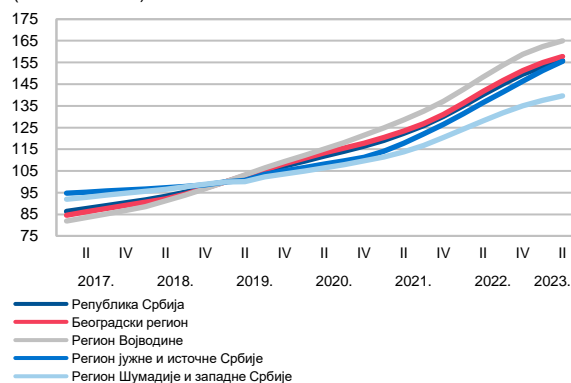
* На основу показатеља системског стреса.

Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи праћења кредитне активности који осликавају карактеристике домаћег финансијског система, а односе се на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

Тржиште непокретности

Према подацима Републичког геодетског завода, а на основу индекса цена станова, годишња стопа раста цена станова у Републици Србији у другом тромесечју 2023. године износила је 11,2%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 1,8%.¹

Графикон 2. Индекс цена станова
(Т1 2019 = 100)

* Прелиминарни резултати
Извор: Републички геодетски завод.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње
(индекс, 2022 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Током другог тромесечја 2023. године смањен је укупан број издатих дозвола новоградње за 6,9% у односу на исто тромесечје прошле године. Однос вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова (*Loan-to-value – LTV* рацио) у другом тромесечју 2023. смањен је у односу на претходно тромесечје и износио је 57,7% (59,3% у првом тромесечју 2023).²

Резултати јулске анкете о кредитној активности банака показују да су банке у другом тромесечју 2023, у складу са очекивањима, наставиле с благим поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди и становништву. Виши трошкови извора финансирања, на које се одражава заштравање монетарних политика Народне банке Србије и Европске централне банке, кључни су фактор поштравања кредитних стандарда. Оцена банака је да су привреда и становништво благо повећали тражњу за кредитима током другог тромесечја 2023, при чему је становништво било заинтересовано првенствено за динарске готовинске кредите, док је тражња за стамбеним кредитима смањена.³

¹ Републички геодетски завод – Извештај о индексу цена станова за друго тромесечје 2023.

² Извор: База непокретности Народне банке Србије.

³ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака, друго тромесечје 2023.

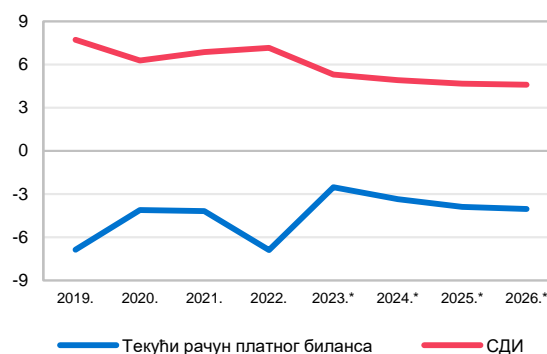
Показатељи спољне неравнотеже

Платнобилансна кретања су у првој половини 2023. била знатно повољнија него у истом периоду претходне године, тако да је дефицит текућег рачуна вишеструко смањен у поређењу са истим периодом претходне године, а прилив капитала из иностранства знатно је премашио дефицит текућег рачуна, што доприноси одрживости екстерне позиције Србије.

Прилив капитала по основу страних директних инвестиција у првих шест месеци 2023. износио је преко 2,1 милијарде евра. То је за 33% више него у истом периоду претходне године. При томе, током првих шест месеци 2023. готово 70% улагања било је у облику власничког капитала и реинвестиране добити, што потврђује опредељење страних инвеститора да наставе да инвестирају у Србију.

Дефицит текућег рачуна платног биланса и у другом тромесечју 2023. остао је низак, а посматрано од почетка године, износио је свега 527 милиона евра, што је за 2,4 милијарде евра нижи дефицит него у истом периоду 2022. С обзиром на знатно нижи дефицит текућег рачуна у досадашњем току године, очекује се да ће на нивоу године он износити око 2,5% бруто домаћег производа, уместо раније очекиваних 4,5%. Поред тога, очекује се да ће као и претходних осам година нето прилив по основу страних директних инвестиција наставити да у пуној мери покрива дефицит текућег рачуна.

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и СДИ
(у % БДП-а)

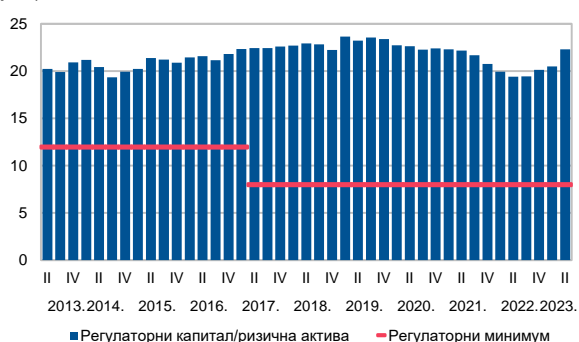
Извор: НБС.
* Процена НБС, август 2023.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је адекватно капитализован и високо ликвидан. На крају другог тромесечја 2023. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 22,3%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁴

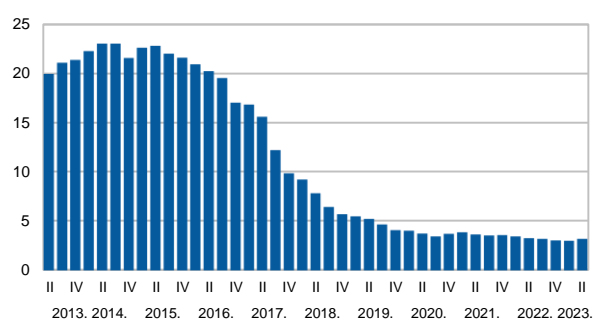
Количник одобрених кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају другог тромесечја 2023. године забележио је вредност од 0,86. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Графикон 5. Показатељ адекватности капитала (у %)

Извор: НБС.

Графикон 6. Проблематични кредити (учешће у укупним бруто кредитима, у %)

Извор: НБС.

Захваљујући примени Стратегије за решавање проблематичних кредита, као и другим регулаторним активностима Народне банке Србије, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима банкарског сектора у протеклом периоду знатно је смањено, а затим и задржано на рекордно ниском нивоу упркос вишедимензионалној кризи с којом се суочавамо у протекле три године. На крају другог тромесечја 2023. године, учешће проблематичних кредита износило је 3,2%, што је за 0,2 процентна поена више у односу на претходно тромесечје и за 0,1 процентни поен мање у односу на исти период претходне године и за чак 19,1 процентни поен мање него у августу 2015. године, када је усвојена поменута стратегија.

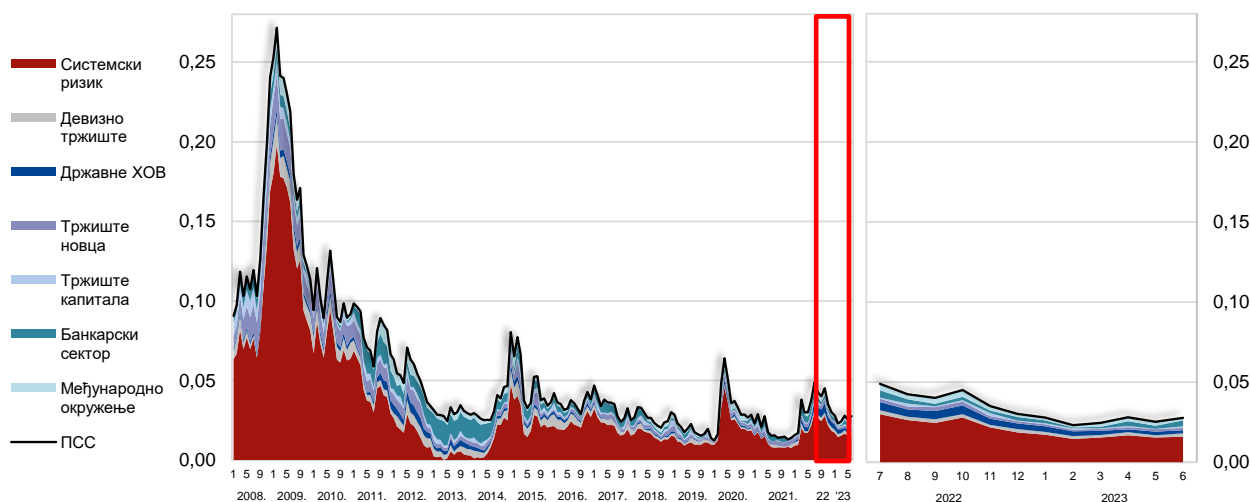
⁴ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. Показатељ системског стреса обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

У току другог тромесечја 2023. године показатељ системског стреса забележио је нешто вишу вредност у односу на претходно тромесечје, али нижу вредност у односу на крај 2022. године. Вредност овог показатеља у протеклом периоду у највећој мери зависила је од кретања на тржишту државних хартија од вредности и у банкарском сектору.

Графикон 7. Кретање показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса

Извор: НБС.

У условима очекиваног успореног глобалног привредног раста, изражених геополитичких тензија, релативно високе инфлације и заоштрених глобалних финансијских услова, Народна банка Србије је деловала проактивно и благовремено доносила одлуке имајући у виду потребу да се очува и ојача постигнута стабилност финансијског система. Континуирано унапређење регулаторних мера које спроводи Народна банка Србије и побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, адекватно капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова за март 2023.

године потврђују да би, и у случају најнеповољнијег сценарија, банкарски сектор остао адекватно капитализован и ликвидан.

У априлу 2023. рејтинг агенција *Standard & Poor's* потврдила је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, на корак од добијања инвестиционог рејтинга. Агенција је у свом извештају истакла да је постепеним повећањем референтне каматне стопе спречено даље ширење инфлаторних притисака, као и да су средњорочна инфлациона очекивања остала у великој мери усидрена захваљујући кредибилитету монетарне политике, заштравању монетарних услова и одржаној релативној стабилности девизног курса.

У августу 2023. рејтинг агенција *Fitch Ratings* потврдила је кредитни рејтинг Србије на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе, што је такође на корак од инвестиционог рејтинга. Као кључни фактори за такву одлуку истакнути су кредибилан оквир укупне економске политике, виши ниво економске активности мерене бруто домаћим производом по глави становника, боље управљање и виши ниво људског развоја у односу на земље са сличним кредитним рејтингом, као и уређене јавне финансије.